

**«ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ
ТРАНСКОРДОННИХ КЛАСТЕРІВ З ЄС»**

«ЯП18ДК»

АНОТАЦІЯ

Наукова робота присвячена питанням розширення транскордонного співробітництва із ЄС шляхом формування і розвитку транскордонних кластерів. Об'єктом дослідження є транскордонні регіони України та ЄС, предметом – питання формування і розвитку транскордонних кластерів. Робота складається із трьох розділів, містить вступ, основну частину, список використаної літератури. Основна частина присвячена дослідженню питання сутності кластеризації, вивченню транскордонних кластерів та перспективних напрямів їх формування у Львівському регіоні, формуванню рекомендацій щодо формування трьох альтернативних напрямів (кластерів), які у свої сукупності формують систему транскордонних кластерів із ЄС.

SUMMARY

The scientific work is devoted to the issues of expanding cross-border cooperation with the EU through the formation and development of cross-border clusters. The subject of the study is cross-border regions of Ukraine and the EU, the subject of the question of the formation and development of cross-border clusters. The work consists of three parts, contains the introduction, the main part, the list of used literature.

The main part is devoted to the study of the question of the essence of clusterization, explored the issues of cross-border clusters and perspective directions of their formation in the Lviv region, devoted to the disclosure of recommendations for the formation of three alternative directions (clusters), which in their totality form a system of cross-border clusters with the EU.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Сутність та значення кластеризації для міжнародного економічного співробітництва України	5
Розділ 2. Транскордонний кластер як перспективна форма співпраці країн-сусідів	9
Розділ 3. Системи транскордонних кластерів як засіб підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів	16
Список використаної літератури	26

ВСТУП

Серед пріоритетних складових сучасної стратегії господарювання винятково важлива роль належить спрямуванню національної економіки на результативність, підвищенню добробуту населення, нарощуванню потенціалу економічного зростання, розвитку інвестиційної діяльності, що комплексно пов'язане із підвищенням конкурентоспроможності країни та її регіонів.

Конкурентоспроможність регіону, з одного боку, формується під впливом низки економічних, політичних, структурних та інших чинників і є генератором економічних можливостей, які виокремлюються з розвитком конкурентних переваг. З іншого боку, підвищення конкурентоспроможності регіону неможливе без збалансованого зростання пріоритетних сфер, секторів економіки чи видів економічної діяльності.

На сучасному етапі розвитку ринкових відносин конкурентоспроможність регіонів формується в умовах кластеризації - створення в межах національної економіки країни або навіть об'єднань прикордонних територій кластерів (особливих видів об'єднань взаємозалежних підприємств, наукових установ, громадських організацій тощо) та їх систем. Вона забезпечує підвищення конкурентоспроможності національної економіки, посилення її інноваційної складової, покращення якості освіти, узгодження інтересів влади та бізнесових структур тощо.

У наш час світові глобалізаційні процеси лише посилюються і це не може не впливати на економічний простір. Тісна взаємодія різних країн та окремих регіонів при правильному керівництві лише сприятиме їх розвитку, підвищенню рівня конкурентоспроможності, дозволить вільно розміщати фактори виробництва у різних країнах тощо. Пропонуємо звернути увагу на такі специфічні виробничо-господарські об'єднання як кластери. Суперечливість їх природи та сутнісних характеристик, обмежене використання у вітчизняній практиці зумовлює необхідність ретельнішого дослідження поняття «кластери».

Розділ 1. Сутність та значення кластеризації для міжнародного економічного співробітництва України

Уперше на кластер як особливе явище в економіці країни, яке полягає у локалізації об'єктів у певних видах економічної діяльності на чітко визначеній території, звернув увагу А. Маршалл, досліджуючи промисловість у цих регіонах [5]. Згідно поглядів М. Портера, який вважається основоположником кластерної моделі розвитку економіки, кластер – це зосередження в географічному регіоні взаємозалежних підприємств та установ у межах окремої області. Автор вказує також на те, що до кластерів можуть входити органи влади, університети та інші освітні установи, торговельні асоціації тощо (рис. 1).

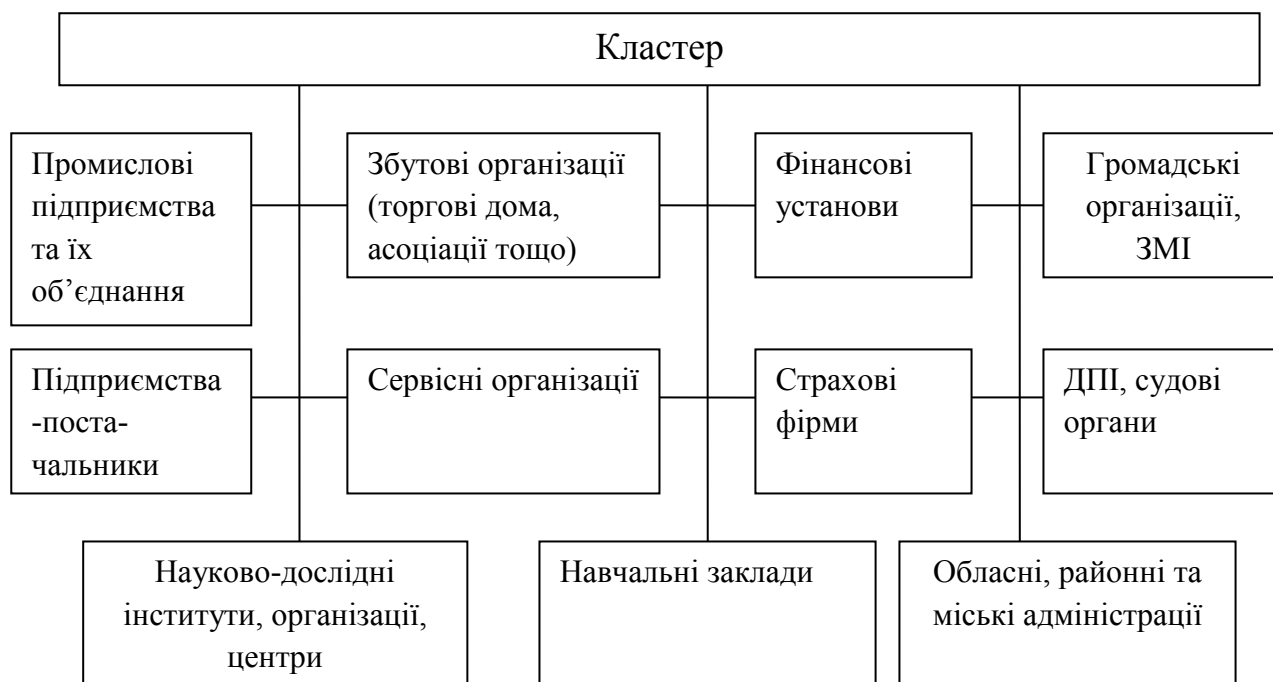

Рис. 1. Структура кластеру

Кластер має істотну соціально-економічну значимість для регіону [6].

Сутність кластера можна визначити як результат кластерного аналізу, що полягає у групуванні набору об'єктів за відповідними ознаками, тобто виділенням основних сутнісних ознак, що притаманні кластеру та його учасникам [7]. Такими серед інших є наявність синегретичних зв'язків. Кластери

створюють можливості для збільшення продуктивності праці і підвищення заробітної плати як на власних територіях, так і за їх межами [4]. Кластери призводять до підвищення конкурентоспроможності власної продукції та економічного зростання регіону [8].

Згідно визначення, даного міжнародним центром перспективних досліджень, кластери - це географічно близькі групи взаємопов'язаних компаній та асоційованих установ в окремій галузі, що пов'язані спільними технологіями та навичками. У іноземній практиці сформувався наступне визначення, згідно якого кластер формується на базі територіальної концентрації мереж спеціалізованих постачальників, виробничих підприємств і споживачів, які пов'язані між собою технологічним ланцюгом створення вартості [10].

Процес створення кластерів можна ототожнити до поняття кластеризації. Як зазначають С.Ф. Пятинкін, Т.П. Биков, діяльність з реалізації кластерного підходу може бути визначена як кластеризація. Вона є комплексом організаційно-економічних заходів, що здійснюються державними, приватними або громадськими інститутами з метою об'єднання підприємств та установ у кластери, встановлення між ними неформальних взаємовідносин і мережевої співпраці [11]. Хоча у наукових колах існують певні розбіжності у міркуваннях щодо цього судження.

Згідно поглядів Бережняка А.О., кластеризація полягає у створенні не самих кластерів на території тої чи іншої країни, а їх систем. До них автором віднесені альянси, мережі, партнерства [21]. Такий підхід можна уважати прийнятним, беручи до уваги наявність у кластерних утворень мережених зв'язків, партнерської взаємодії та певних властивостей альянсів.

О.Ю. Капітанець вбачає зміст кластеризації у прискоренні економічного розвитку і підвищенні конкурентоспроможності окремих економічних суб'єктів (підприємств, регіонів, країн, окремих територій і міст) шляхом використання переваг суспільного поділу праці і ущільнення їх науково-виробничої взаємодії в результаті утворення так званих кластерних об'єднань [12].

О.С. Форманчук вважає, що кластеризація є тією формою внутрішньої інтеграції та кооперування, яка здатна забезпечити соціально-економічний розвиток регіону та ототожнює її із кластерною моделлю регіонального розвитку [13].

Таким чином, на основі розгляду публікацій, що присвячені поняттю кластеризації, можна сформулювати такі висновки. Кластеризацію, по-перше, не варто розглядати лише як процес об'єднання підприємств, адже кластери об'єднують не тільки підприємства, а й наукові установи, громадські організації, органи влади тощо. По-друге, у відповідності до сформованого визначення кластер є особливим видом об'єднань, що заснований на географічній близькості, наявності спільних технологій тощо. По-третє, з метою формування кластерів їх потенційні учасники повинні вжити низку організаційно-економічних заходів з метою забезпечення відповідного рівня співпраці. Тому під кластеризацією пропонуємо вважати процес створення кластерів та інших мережених інтегрованих структур для досягнення цілей цих об'єднань шляхом забезпечення відповідних умов та вжиття організаційно-економічних заходів їх учасниками.

На сьогоднішній день на території України кластерна модель розвитку національної економіки не набула значного поширення. Як виняток слід навести Хмельницьку область, на території якої із 1998р. створені та активно функціонують кластери (будівельний, швейний, агропромисловий). Доволі результативними є також деревообробний кластер на Рівненщині «Полісся Рокнівщини», туристичний кластер «Сузір'я», що знаходиться на Івано-Франківщині та транспортно-туристичний кластер «Південні ворота України» (Хмельницька область). Подібні інтеграційні утворення (які можна віднести до кластерів) є в Одеській, Вінницькій, Тернопільській областях, м. Севастополі тощо [14-17].

Як зазначив віце-прем'єр-міністр – міністр інфраструктури України Борис Колесніков на Ялтинській щорічній зустрічі «Україна і світ: спільні виклики, спільне майбутнє» у 2011 році, для України важливо розвивати кластерні моделі

розвитку національної економіки у трьох головних напрямках: машинобудуванні, сільському господарстві та туризмі. Перший кластер повинен зміцнити позиції найрезультативнішої галузі національної економіки – машинобудування. Сільськогосподарський кластер повинен бути спрямований на підвищення результативності використання землі та модернізації технологій, а туризм - привернути увагу до країни з боку іноземців [18].

Отже, для забезпечення кластеризації національної економіки слід подолати низку проблем економічного, інноваційного, законодавчого характеру тощо. Для цього слід активізувати діяльність щодо розробки єдиної державної кластерної політики. При цьому вона повинна охоплювати: формування програм підтримки малого бізнесу, технопарків, особливих економічних зон, розвиток інвестиційних та венчурних фондів; інвестиційних програм; сприяння реалізації проектів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності учасників кластера, формування законотворчих ініціатив щодо кластеризації національної економіки, створення інституційного середовища, стимулювання кластерних утворень тощо.

Розділ 2. Транскордонний кластер як перспективна форма співпраці країн-сусідів

Ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами Україна отримала дороговказ для своїх перетворень. Виконання вимог цієї Угоди дає можливість Україні в подальшому стати повноцінним членом ЄС. Саме цьому на сучасному етапі розширення процесів євроінтеграції зростає роль транскордонного співробітництва (далі ТКС) для соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни. Географічне розташування України, її економіко-ресурсний потенціал, геостратегічні і транзитні переваги, наявність трудових ресурсів та інші фактори культурного і освітнього потенціалу нації – ідеальні складові для здійснення прагматичної політики регіонального розвитку через дійовий механізм ТКС.

На сьогодні однією з перспективних форм ТКС є транскордонні кластери. Аналіз трактувань науковцями поняття кластера дає змогу сформулювати наступне визначення: транскордонний кластер – це організаційна форма ТКС, в основі якої закладена інтеграція незалежних компаній та асоційованих інституцій, що географічно зосереджені у транскордонному регіоні, спеціалізуються у різних галузях, пов'язані спільними технологіями та навиками і взаємодоповнюють одна на одну. Основною особливістю даної форми є те, що учасники кластерів розміщені у різних податкових, митних, законодавчих середовищах, однак можуть мати спільні підприємства, користуватися спільною інфраструктурою і функціонувати на транскордонних ринках. Водночас інтенсивність співпраці обмежується наявністю кордону, який створює додаткові бар'єри для вільного руху товарів, робочої сили, капіталу, а також різницею менталітетів, традицій, мови, тощо, що може знижувати ефективність співробітництва без чітких механізмів уникнення чи послаблення дії зазначених перешкод [1].

Транскордонні кластери теж забезпечують середовище, яке приваблює спеціалізовані інвестиції, залучення новітніх технологій, створення допоміжних фірм та навчальних організацій, що значною мірою сприяє виробничому розвитку прикордонних територій, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності регіону, ефективному використанню ресурсів та створенню робочих місць у віддалених від центру районах.

Транскордонні регіони країн ЄС повною мірою включилися в процеси кластеризації, отримують високі показники діяльності та успішно функціонують на транскордонних ринках. Серед відомих транскордонних кластерів країн ЄС можна виділити: кластер біотехнологій, регіон Орезунд (Данія-Швеція); німецько-голландський транскордонний кластер (виробництво пластмас, металообробка); португальсько-іспанський автомобільний кластер, текстильний кластер (Нижня Австрія та Богемія); транскордонний кластер з виробництва скла (Верхня Австрія, Баварія, Богемія) та ін.

Так, найбільш відомий транскордонний біофармацевтичний кластер – Біодолина (1996р., Франція, Швейцарія, Німеччина). У даному регіоні зосередилися 4 університети, численні дослідницькі центри, штаб-квартири таких світових фармацевтичних гігантів, як Новартіс, Рош, Сіба, філії великих фармацевтичних підприємств (Джонсон і Джонсон, Файзер, Санофі-Авентис), центри передачі технологій, що на час виникнення кластера перебували у стадії створення, залучені висококваліфіковані людські ресурси (приблизно 250 тис. чоловік, або 10% від загального населення цього регіону).

Ще одним прикладом успішної транскордонної кластеризації є нещодавно створене транскордонне об'єднання навколо затоки Ересунн (регіони Данії та Швеції), включаючи «Долину Медікон» («Medicon Valley»), яке складається з 26 лікарень, 12 університетів з 4.000 дослідниками та 135.000 студентами. Було створено 30.000 робочих місць більш ніж на 160 підприємствах. За час функціонування транскордонного об'єднання зростання регіональної частки ВВП становить 8,5% – 11,3% [2].

Такі статистичні показники вказують на значну ефективність та дієвість подібних форм співпраці. Наразі в Україні кластери ще не набули достатнього застосування і поширення. В країні існує виробнича, технологічна і наукова інфраструктура, але затяжні політична та економічна кризи призвели до застою виробничої бази. Позитивним моментом слід відзначити високий рівень психологічної готовності учасників кластерів до кооперації.

Так як Україна обрала європейський вектор розвитку, слід звернути увагу на досвід країн ЄС в процесах кластеризації економіки.

Уряду України слід звернути увагу на розвиток і створення подібних структур на території країни та залучення вітчизняних підприємств у процеси транскордонної кластеризації, що призведе до підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, залучення інвестиційних потоків, впровадження новітніх технологій, інновацій та інформаційних ресурсів в виробничі підприємства регіонів з метою підвищення їх конкурентних переваг, збільшення об'ємів виробництва та покращення якості продукції з мінімальними ресурсними затратами. Тому для України транскордонна кластеризація є одним із шляхів подолання підприємствами затяжної кризи, виведення вітчизняного виробника на світовий ринок та уникнення масової еміграції українських громадян до країн-членів ЄС у разі "відкриття кордонів".

Регіони України володіють значним потенціалом щодо створення транскордонних кластерів. Їх значення для національної економіки України полягає у переході на наступний етап кластеризації, покращенні інвестиційного клімату та досягненні інших переваг від кластеризації (отримання доступу до ресурсів, погодження інтересів влади, бізнесу, освітніх установ тощо). При їх формуванні особливу вагу варто приділити розвитку митних відносин, управлінню міграцією у межах транскордонної території, боротьбі з організованою транснаціональною злочинністю на цій території та розвитку об'єктів інфраструктури, захисту навколишнього середовища тощо [19].

Створення та розвиток транскордонних кластерів здійснюється відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року,

Концепції Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2011-2015 роки, Закону України «Про транскордонне співробітництво», постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або владами» від 14.07.1993р., низки таких загальнодержавних і регіональних програм створення транскордонних кластерів як Програма створення транскордонних транспортно-логістичних центрів як структурних ланок інноваційних кластерів на території Закарпатської області на 2009-2011 роки розпорядженням голови державної адміністрації від 22.04.2009 року № 175, Програмою добросусідства "Польща-Білорусь-Україна" на 2007-2013 роки тощо.

Потенціал формування кластерів даного виду є у багатьох прикордонних регіонах країни. Для успішного розвитку транскордонних кластерів необхідно на основі дослідження транскордонного регіону шляхом виявлення спільних проблем розвитку розробити концепцію та програму спільного розвитку транскордонного регіону і виробити механізми ресурсного та інституційного забезпечення її реалізації. При цьому важливо також розробити кластерну стратегію.

Спираючись на дослідження Гавури В.О., здійснимо аналіз потенціалу кластеризації Львівського регіону. Таке дослідження спрямоване на те, щоб у майбутньому орієнтація при створенні кластерів була на ті види економічної діяльності у регіоні, що досягли у ньому значного рівня розвитку. Саме такий розвиток відображає рівень потенціалу кластеризації за кількістю найманих робітників і обсягом виробленої продукції.

Для цього сформуємо масив вхідних даних та розрахуємо часткові показники, які у подальшому будуть використані у процесі оцінки потенціалу кластеризації за обсягом виробленої продукції та чисельністю найманих робітників (табл. 1-2).

Показники економічної діяльності у 2016р., вхідні дані для розрахунку
потенціалу кластеризації Львівського регіону

Галузі	Середньорічна кількість найманих робітників, т.ос.		Обсяг товарної продукції, млн. грн.	
	Львівська обл.	Україна	Львівська обл.	Україна
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	10	477	8 305,4	414799,9
Промисловість	109,1	1945,2	91605,9	2343000,4
Будівництво	13,6	1713	8 948,9	180966,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	38,6	695,9	67892,4	2628672,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	44,6	657,9	7799,9	398913,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	7,2	733	1 711,3	37613,4
Інформація та телекомунікації	6,8	119	4 932,6	175050,9
Фінансова та страхова діяльність	8,2	171,3	284,5	214430,1
Операції з нерухомим майном	4,7	82,5	7 641,9	103770,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	11,5	182,4	1 509,2	274279,9
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	12,3	182,4	2 758,7	64457,8
Освіта	99,7	1406,8	128,4	3891,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	68,9	966,7	966,8	16803,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	10,2	154,4	156,6	7691,5
Надання інших видів послуг	1,8	30,1	135,3	12736,1
Разом	474	7818,5	204777,8	6877077,3

Примітка: складено за [20].

Усі дані отримані із офіційних статистичних джерел Державної служби статистики України, головного управління статистики у Львівській області. Тому перевірка отриманої інформації на достовірність не здійснювалась.

Наблиця 2

Показники привабливості інвестування у 2017р., вхідні дані для розрахунку
потенціалу кластеризації Львівського регіону

Галузі	Рівень рентабельності операційної діяльності великих та середніх підприємств, %	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США
1	2	3
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	10,3	38468,9
Промисловість	1,6	496470,7

Продовження табл. 2

1	2	3
---	---	---

Будівництво	3,6	21081,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	9,9	58326,9
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	-0,9	85727,7
Тимчасове розміщування й організація харчування	4,5	8169,1
Інформація та телекомунікації	4,9	29395,5
Операції з нерухомим майном	3,6	82671,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	-1,9	10956,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,9	4041,7
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	5,8	5646,1
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,4	8308,2

Примітка: складено за [20].

Товарна структура зовнішньої торгівлі Львівської області за січень–жовтень 2017 року наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Товарна структура зовнішньої торгівлі Львівської області
за січень–жовтень 2017 року

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт			Імпорт		
	тис.дол. США	у % до січня- жовтня 2016р.	у % до загаль- ного обсягу	тис.дол. США	у % до січня- жовтня 2016р.	у % до загаль- ного обсягу
1	2	3	4	5	6	7
Усього	1290942,0	126,2	100,0	1769617,9	129,3	100,0
Живі тварини; продукти тваринного походження	17955,8	210,5	1,4	47775,2	151,9	2,7
Продукти рослинного походження	124220,3	113,9	9,6	96437,3	104,4	5,4
Жири та олії тваринного або рослинного походження	92625,9	149,4	7,2	3405,2	47,5	0,2
Готові харчові продукти	105197,2	107,6	8,1	102226,1	134,2	5,8
Мінеральні продукти	1462,2	112,6	0,1	69619,1	111,4	3,9
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	10040,1	135,5	0,8	116504,4	123,2	6,6
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	7952,2	116,3	0,6	151024,1	116,2	8,5
Шкури необроблені, шкіра вичищена	46553,0	141,1	3,6	95643,1	140,2	5,4
Деревина і вироби з деревини	128349,2	110,3	9,9	13047,9	134,3	0,7

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	34810,0	126,1	2,7	54977,3	115,4	3,1
Текстильні матеріали та текстильні вироби	136095,4	109,6	10,5	263409,0	140,1	14,9
Взуття, головні убори, парасольки	10625,8	126,0	0,8	18046,7	241,8	1,0
Вироби з каменю, гіпсу, цементу	14349,8	126,0	1,1	45258,9	133,8	2,6
Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	107,0	49,4	0,0	466,0	86,7	0,0
Недорогоцінні метали та вироби з них	36479,9	129,3	2,8	151477,1	119,9	8,6
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	350310,5	132,2	27,1	410698,6	135,1	23,2
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	2911,1	115,0	0,2	79746,1	146,2	4,5
Прилади та апарати оптичні, фотографічні	3078,1	105,7	0,2	22358,5	153,8	1,3
Різні промислові товари	164972,6	151,2	12,8	23221,9	137,5	1,3
Твори мистецтва	4,0	57,1	0,0	—	—	—
Товари, придбані в портах	1105,0	157,5	0,1	3746,9	144,3	0,2
Різне	1737,1	8108,1	0,1	528,3	122,8	0,0

Примітка: складено за [20].

Згідно багатьох досліджень, найбільший потенціал кластеризації Львівської області спостерігається за галузями:

1. Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям;
2. Діяльність готелів та ресторанів;
3. Діяльність транспорту та зв'язку.

Розділ 3. Системи транскордонних кластерів як засіб підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів

Пропонуємо для підвищення конкурентоспроможності України загалом та Львівської області зокрема запровадити в останній систему з трьох кластерів – туристичного кластеру на базі Немирівського санаторію, сільськогосподарського кластеру поблизу Шкла та на базі Чернилявської свиноферми та кластеру альтернативної енергетики, основні потужності якого будуть розташовані поблизу села Завадів.

Усі кластери зможуть взаємодіяти між собою та бути при цьому абсолютно незалежними та самодостатніми.

Туристичний кластер цікавий для польський туристів, які б приїжджали б з метою оздоровлення, що є більш доцільним, менш витратним фінансово та за затратами часу. Також стимулом для них є можливість водночас відвідати неподалік розташований Львів, замки Львівщини та інші цікаві з туристичної точки зору місця. Також зацікавленими у кластері були б працівники двох інших кластерів, адже можливе укладення угоди, згідно якої їм надаватиметься знижка на відпочинок та оздоровлення тут.

Матеріальна база кластеру повинна розташовуватися на українській території, оскільки тут уже існує санаторій Немирів, розташований неподалік пункту пропуску Грушів-Будомеж. Звісно, необхідне вдосконалення матеріально-технічної бази оздоровчого закладу, що передбачає фінансування польською стороною. Працівниками кластер забезпечить теж українська сторона – дешева робоча сила принесе неабияку вигоду. Тим не менш, вбачаємо доцільність у проведенні різноманітних курсів, тренінгів, семінарів та конференцій задля обміну досвідом між працівниками Немирівського санаторію і не тільки та їх польських колег.

Серед навчальних закладів, які могли б долучитися до проекту, слід зазначити Львівський професійний коледж готельно-туристичного та ресторанного сервісу, Технологічний коледж НУ «ЛП», Львівський

кооперативний коледж економіки і права та його Дрогобицька філія, Екологічний коледж Львівського національного аграрного університету, Краківський економічний університет, Краківська академія ім. Моджевського, Люблінський католицький університет Івана Павла II університет суспільно-природничих наук ім. Вінцента Поля, ЛНМУ ім. Данила Галицького, Львівський державний медичний коледж ім. А. Крупинського, Люблінський медичний університет, Collegium Medicum при Ягеллонському Університеті.

Фінансування могли б надати Європейський інвестиційний банк, Bank Pekao, Bank Millenium, Raiffeisen Polbank, PKO BP, Deutsche Bank, Idea Ban, Ощадбанк та Приватбанк.

Структуру рекомендованого кластера (рис. 2) формуватимуть санаторій Немирів, навчальні заклади та підприємства, співпраця з якими буде необхідною для існування та ресурсно-технічного забезпечення закладу. У структурі виробництва кластера слід окремо виділити діяльність, пов'язану із веденням туристичної діяльності та комплексу послуг із оздоровчої медицини, а у структурі управління передбачити створення загальної для усієї системи транскордонних кластерів координаційної ради, яка призначатиме дирекцію та скликатиме збори учасників.

Оскільки більшість енергетичних ресурсів, які використовує людство вичерпні, роль альтернативної енергетики невпинно та стрімко зростає. Існує багато можливостей, які можна використати, наприклад, сонячні електростанції, вітрові електростанції, переробка відходів на біопаливо тощо. Зважаючи на те, що даний кластер пропонуємо розмістити на територіях поблизу с. Завадова, де місцевість багата на різноманітні форми рельєфу, пропонуємо сконцентрувати увагу і зусилля на ВЕС (вітроелектростанціях) та біопаливних установках, оскільки в останньому випадку можлива співпраця із сільськогосподарським кластером, яке постачало б сировину. Вбачаємо кластер як вигідний та перспективний, який надаватиме енергію не лише для потреб двох інших, але й для забезпечення екологічно чистою енергією прикордонних територій з обох сторін.

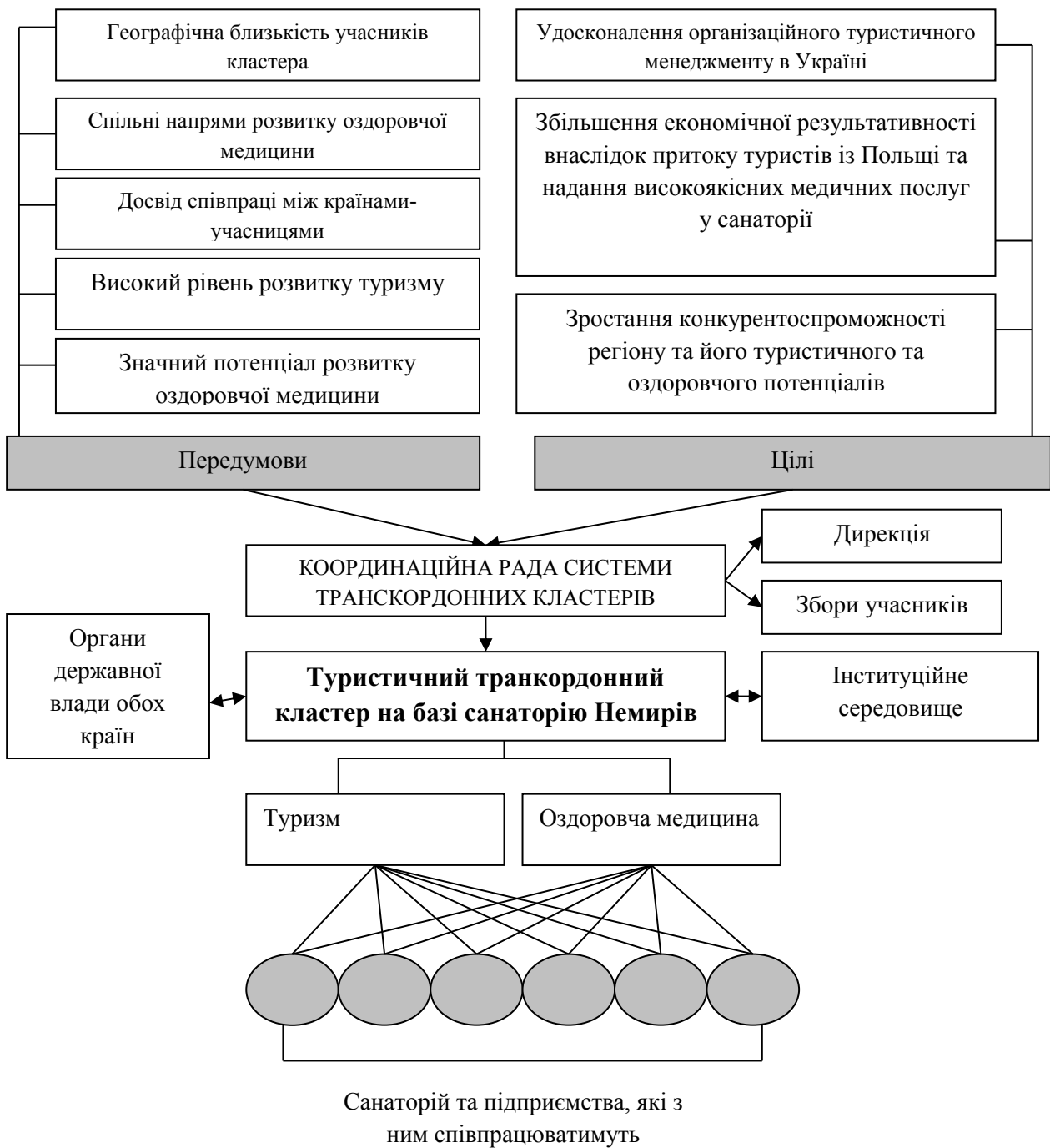

Рис. 2. Концептуальні передумови створення та організаційна структура туристичного транскордонного кластеру

Поблизу с. Завадова бачимо і рівнини, і пагорби, і яри, що вказує нам на постійні сильні вітри. Саме тому вбачаємо вигоду у встановленні саме ВЕС. Організацією, яка могла б встановити необхідні установки та обладнання є львівська компанія EсоOptima, яка вже неодноразово займалася подібними проектами та має необхідний досвід.

Щодо біопалива, то тут бачимо надзвичайно широкий спектр можливостей.

Для початку слід згадати етилове пальне, тобто біоетанол та біодизель, які виробляють із відходів сільськогосподарської діяльності як рослинного так і тваринного походження, що вказує на можливу продуктивну співпрацю між двома кластерами.

У Великій Британії вже декілька років займаються переробкою прілого листя на біопаливо, тому вбачаємо у цьому перспективу. Окрім того, українські вчені і також навіть винахідники-любители винайшли власні установки для переробки листя на біопаливо, тому використання їх способів обробки послугує також значною підтримкою розвитку української науки.

Також нещодавно у тій же Великій Британії запустили автобус на біопаливі із кавових відходів. Зважаючи на споживання кави у самій лише Львівській області, цей напрям теж вважаємо перспективним.

Необхідне обладнання можуть надати такі компанії як львівське підприємство «ОЛНОВА», яке займається виробленням техніки для подрібнення біомаси, норвезьке підприємство із філією у Кракові SERIGSTAD SP. Z O.O.

Долучитися до кластеру можуть Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБІП), де існують експериментальна лінія з виробництва біодизеля з ріпакової олії потужністю 2000 тон/рік та експериментальне обладнання з виробництва твердого біопалива, Українсько-польський навчально-науковий інститут, Інститут енергетики та систем керування від НУ «ЛП», Політехнічний Краківський Університет ім. Тадеуша Костюшка, , Політехнічний Люблінський Університет, Природний Університет в Любліні, Політехнічний Жешувський Університет ім. Ігнатія Лукасевича.

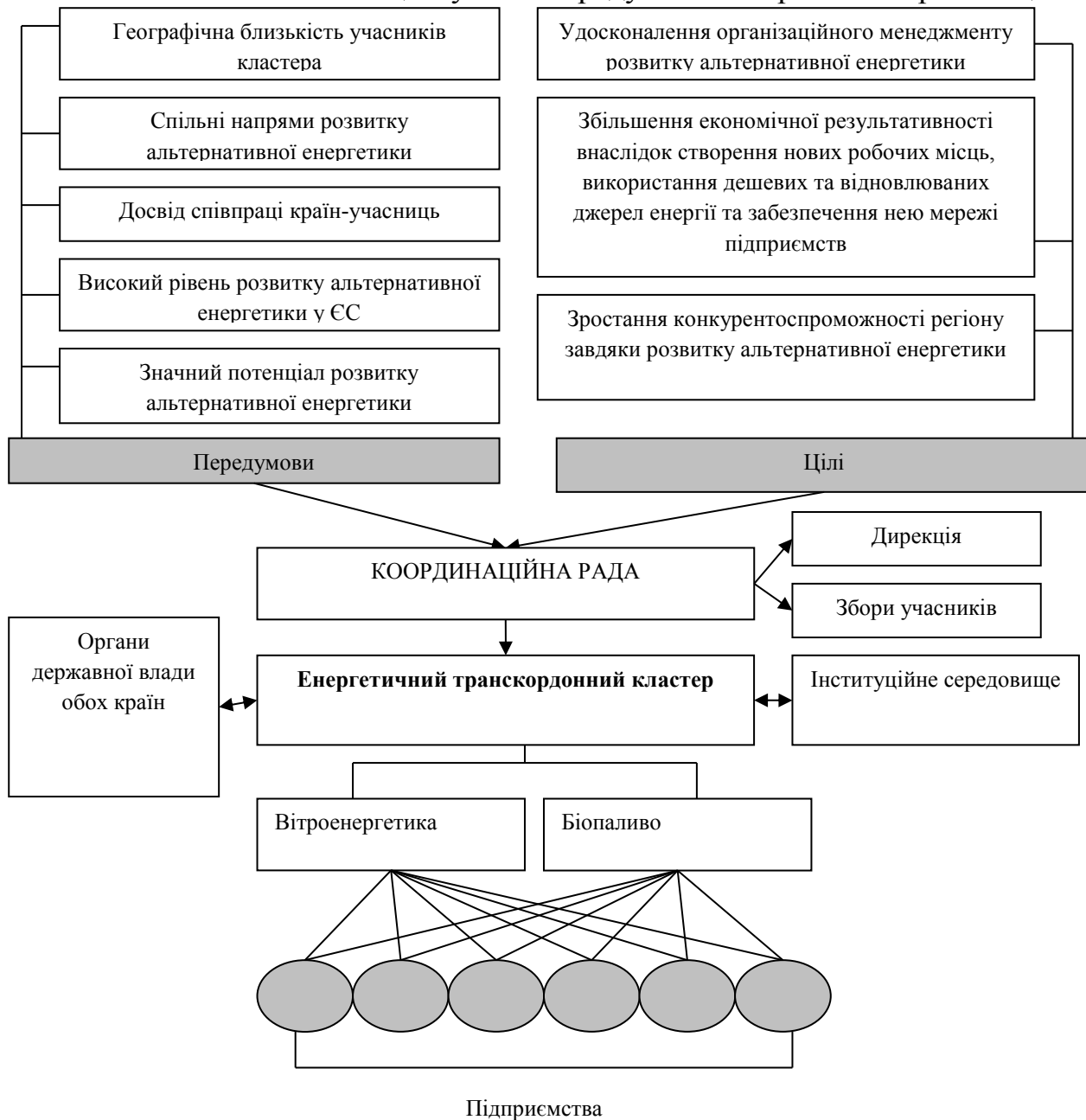
Для забезпечення нормативно-правової бази з української сторони необхідна співпраця з НКРЕ.

Фінансування могли б надати Укргазбанк, який спеціалізується на наданні кредитів для обладнання для альтернативної енергетики, Приватбанк, BOS Bank, Європейський інвестиційний банк.

Структуру рекомендованого кластера (рис. 3) формуватимуть підприємства з виробництва альтернативної енергетики різних видів (ВЕС та підприємства з виробництва біопалива), навчальні заклади, підприємства, які забезпечуватимуть кластер технікою та обслуговуватимуть її у випадку поломки та підприємства – споживачі виробленої енергії. У структурі виробництва кластера слід окремо виділити діяльність, пов'язану із виробленням біопалива та використанням енергії вітру, а у структурі управління передбачити створення загальної для усієї системи транскордонних кластерів координаційної ради, яка призначатиме дирекцію та скликатиме збори учасників. Сільськогосподарський кластер пропонуємо розділити на тваринне та рослинне виробництво.

Поблизу с. Шкло є велика кількість вільних земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Як відомо, землі у цих краях не надто родючі, тому вбачаємо за необхідне використовувати новітні технології задля покращення показників. Наприклад, можна використати метод створення термос-теплиць для вирощення екзотичних фруктів, що практикує Анатолій Патій з села Рожни Київської області та досвід безпосередньо львівських агрономів, які використовують різноманітні методи для збільшення врожаю, наприклад, вирощення картоплі у сіні тощо. Потужне виробництво рідкісних рослин є надзвичайно економічно вигідним, адже не потрібно витратити великі кошти на довезення продуктів. Тому при кооперації з польським виробником можливий вихід на ринок не лише Польщі, але й ЄС в цілому із дешевими екзотичними фруктами.

Рис. 3. Концептуальні передумови створення та організаційна

структура транскордонного кластеру альтернативної енергетики

Що стосується тваринного виробництва, то пропонуємо звернути увагу на Чернильську свиноферму, невдоволення якою висловлюють жителі навколишніх територій. За доцільне вбачаємо модернізацію виробництва за допомогою досвіду польських фермерів та використання їх технологій.

Також цікавою була б кооперація з ІТ-компаніями задля кращого контролю виробництва, наприклад, використання дронів для моніторингу.

Долучитися до кластера могли б такі навчально-дослідницькі заклади як Землеробський Університет Ім. Хугона Коллоутая, університет екології та управління, Львівський національний аграрний університет. Можливими та корисними видаються українсько-польські навчальні тренінги, семінари та конференції.

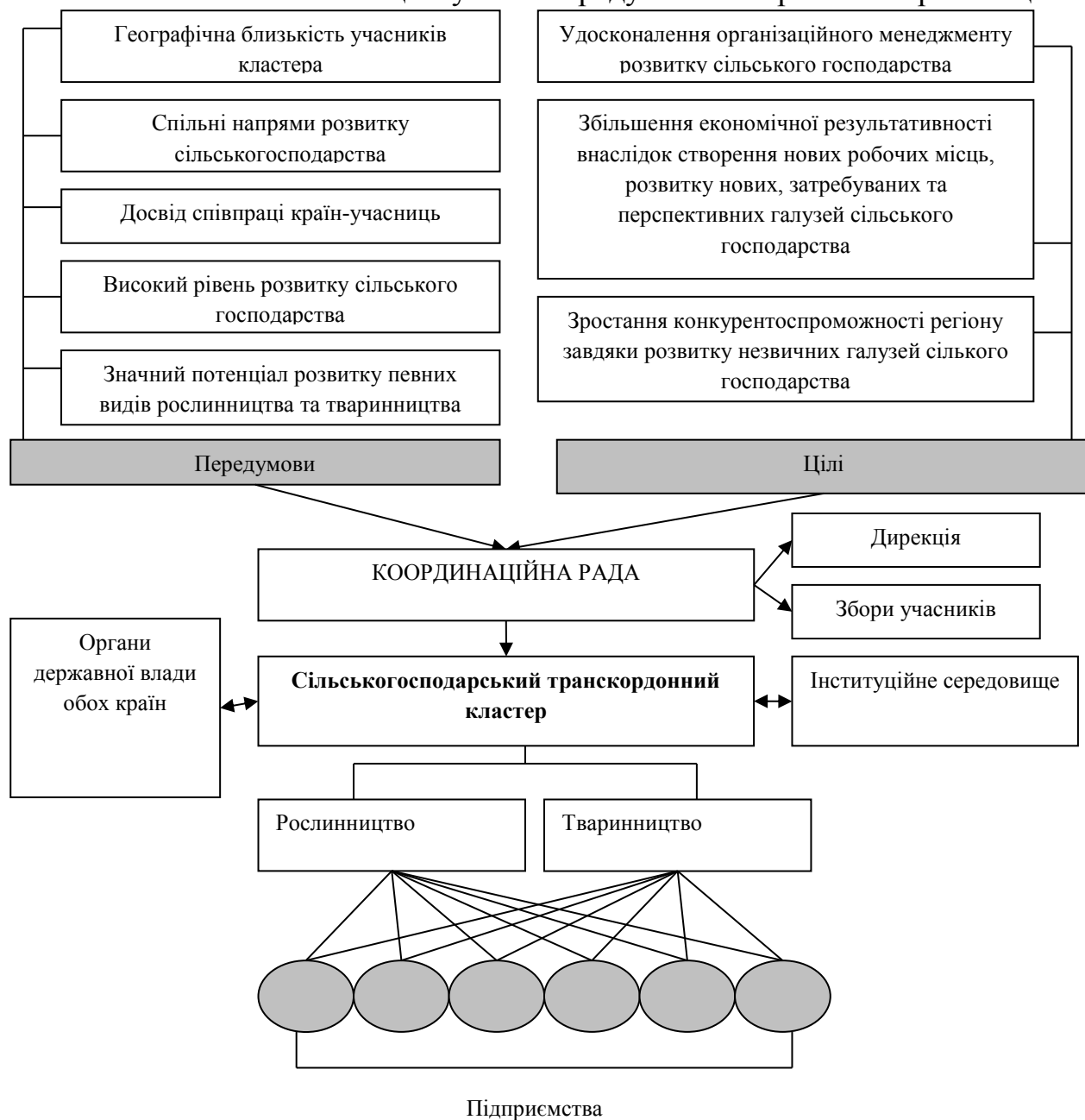
Також важливими вважаємо використання даних польської державної метеорологічної служби, чиї дані є більш точними, ніж прогнози українського гідромет центру.

Необхідною є також фінансова підтримка від Яворівської РДА, яка полягає у частковій компенсації вартості закуплених матеріальних ресурсів на реалізацію бізнес – планів – 700.0 тис. гривень.

Фінансування могли б надати Аграрний комерційний банк, Credit Agricole, BGZ-банк.

Структуру рекомендованого кластера (рис. 4) формуватимуть підприємства сільськогосподарського виробництва (свиноферма, тепличні господарства, фірми-постачальники техніки та посередники у продажах). У структурі виробництва кластера слід окремо виділити діяльність, пов'язану із рослинництвом та тваринництвом, а у структурі управління передбачити створення загальної для усієї системи транскордонних кластерів координаційної ради, яка призначатиме дирекцію та скликатиме збори учасників.

Рис. 4. Концептуальні передумови створення та організаційна

структура сільськогосподарського транскордонного кластеру

Алгоритм побудови системи транскордонних кластерів (якому передували вибір цілей, маркетингові дослідження та оцінка потенціалу кластерних утворень) нами бачиться таким:

- піар-компанія, залучення зацікавлених сторін і узгодження економічних інтересів потенційних учасників. Реалізація цього етапу повинна відбуватись з ініціативи обласних управлінь тих галузей, до яких належить діяльність кожного із кластерів із системи, обласних і районних органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування обох країн. Результатами реалізації цього етапу повинні стати: розроблений концепт пропонованих кластерів, опис зацікавлених груп проекту (учасників проекту, постачальників, споживачів, органів влади та інших організацій, які безпосередньо причетні до нього або зацікавлені у результатах його функціонування) та їх інтересів;
- визначення організаційно-правових підстав та стратегії функціонування кластерів. Функцією цього етапу є планування та організація діяльності системи кластерних інтеграційних утворень. На основі інформації про зацікавлені групи та їх інтереси, про потенційних учасників та їх можливості слід сформуванати стратегію діяльності кластерної системи через розробку системи стратегічних та операційних цілей;
- створення загальної для усієї системи кластерів координаційної ради, необхідної для забезпечення результативності діяльності кластерів. Вона, з одного боку, представляє інтереси кожного кластера зокрема та їх учасників, з іншого - задає загальний напрям діяльності в інтересах усього об'єднання. Координаційна рада підлягає реєстрації та має статус постійно діючої управлінської структури;
- підготовка до виробничої діяльності, яка передбачає створення інформаційного центру, налагодження комунікацій між учасниками, залучення підприємств до роботи у кластерів.

Універсальну послідовність етапів створення транскордонних кластерів підприємств, а саме: вище згаданих сільськогосподарського, енергетичного і туристичного та методів їх досягнення узагальнено на рис. 5.

Водночас не можна не згадати про фактори, що перешкоджають створенню системи транскордонних кластерів підприємств, до яких ми віднесли:

неспівпадіння інтересів підприємств-учасників кластера; утрудненість комунікацій через те, що дана система кластерів транскордонна; різницю у законодавствах обох країн, конкуренцію інших країн та регіонів.

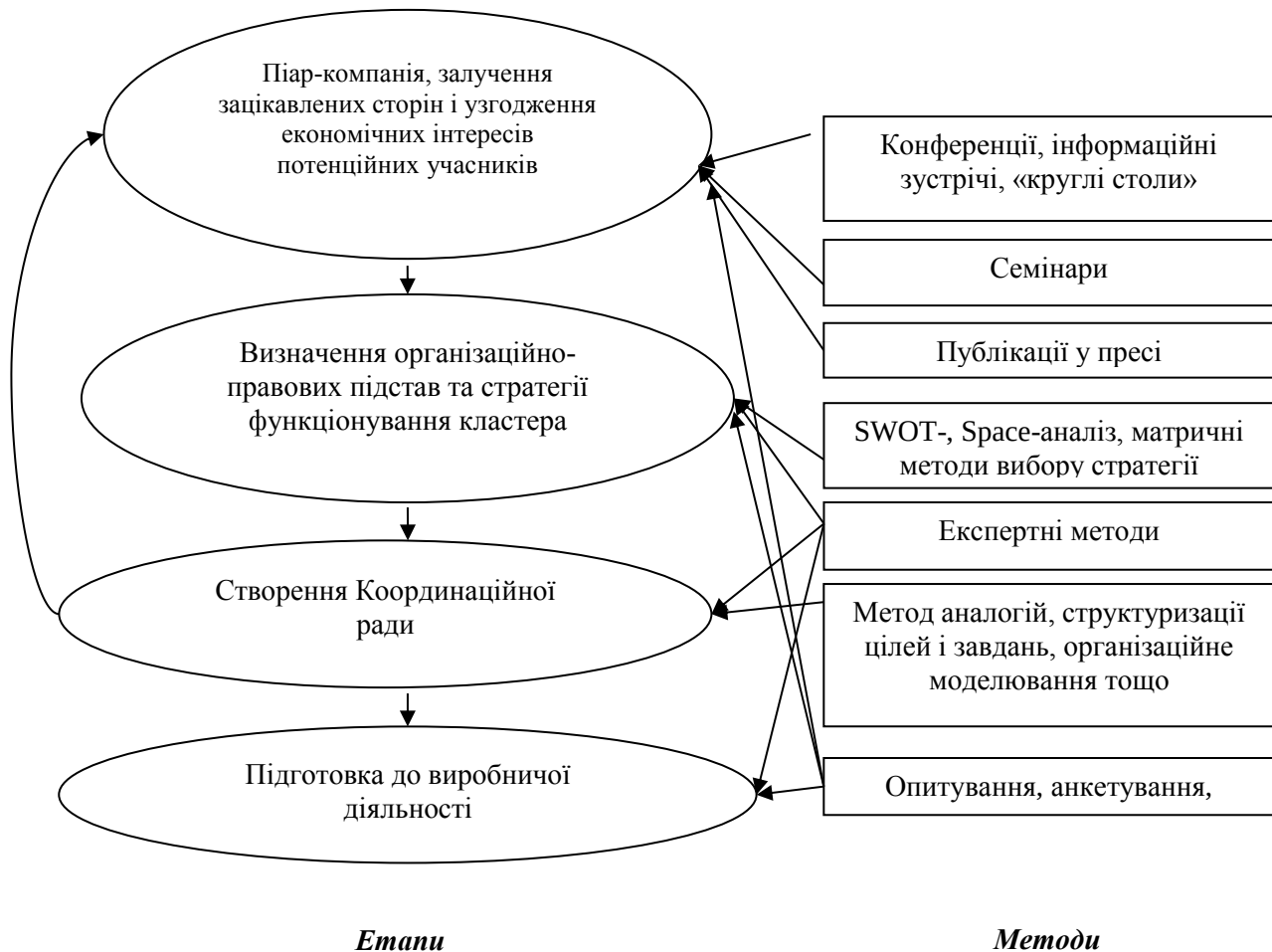

Рис. 5. Етапи та методи створення системи транскордонних кластерів

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Добре́ва Н. Основні напрями розвитку транскордонних кластерів в Україні/ Н.Добре́ва//Ефективність державного управління. – 2013. – Вип.34. – С.246-253.
2. Горблюк Р., Демченко В., Пелещак І. Узагальнення світового досвіду розвитку транскордонних кластерів // Звіт НДР “Розробка регіональної стратегії формування та підтримки розвитку транскордонних кластерів». – Львів, 2008. - 166с.
3. Портер М. Конкуренция: учеб. Пособие / М. Портер; пер. с. англ. – М. Издательский дом «Вилиямс», 2001.-495 с.
4. Каніщенко Н.Г. Економічні передумови формування кластерних систем в Україні / Н.Г. Каніщенко // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки Донецького економіко-гуманітарний інституту МОН України та Інституту економіко-правових досліджень НАН України. – 2008. – Вип. 1 (25). – С. 297–302.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки. — М, 1993. В 3-х т. — Т. 1.
6. Ковальова Ю.М. Кластер як нова форма організації та розвитку економіки / Ю.М. Ковальова // Матеріали міжнародної конференції. – [Електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/17_SSN_2007/Economics/22544.doc.htm
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. — К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 2-ге вид. — 1728 с.
8. Войнаренко М. Концепція кластерів – шлях до відродження виробництва на регіональному рівні / М. Войнаренко // Економіст. – 2000. – № 1. – С. 31.

9. Концепція кластерів. Кластерна культура //Перспект. дослідж. – К.: Міжнар. центр перспект.дослідж., 1999. – № 2
10. Cluster specialisation patterns and innovation styles. – Den Haag, 1998. – С. 5.
11. Развитие кластеров: сущность, актуальные подходы, зарубежный опыт / авт.-сост. С. Ф. Пятинкин, Т. П. Быкова. – Минск : Тесей, 2008. – 72 с., с. 66.
12. Капітанець О.Ю. Кластеризація економіки - об'єктивна умова підвищення конкурентоспроможності підприємств і їх продукції/ О.Ю. Капітанець //Інноваційний розвиток національної економіки, матеріали між нар. наук. практ. Інтернет-конф. 7-8 квітн. 2011. –Тернопіль: Крок, 2011.-403с.
13. Форманчук О.С. Методологічні підходи до визначення кластерної моделі регіонального розвитку/О.С. Форманчук//Економіка і регіон: Серія «Економічна теорія та історія економічної думки»- 2009. -№4 (23). – Полт НТУ. - С.253-257.
14. Бутенко А.І. Феномен кластера у формуванні інноваційної моделі економіки регіону/ А.І. Бутенко, Є.В. Лазарева // Інвестиції: практика та досвід [електронний ресурс]. - режим доступу до ресурсу : <http://www.investplan.com.ua/index.php?iid=3&operation=9>
15. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні – К.: НІСД, 2011. – 47 с.
16. Завадська Д.В. Економічна кластеризація: сутність, проблеми та перспективи розвитку в Україні / Д.В. Завадська // Вісник Соціально-економічних досліджень: збірник праць ОДЕУ. – 2012. - № 1 (44). – С. 187-195
17. Посібник з кластерного розвитку [Електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу - <http://economy-mk.gov.ua/download/books/ClusterHandbookUkr.pdf>
18. Жартовська А. Б.Колесніков розповів про три основних кластери України/А. Жартовська//[електронний ресурс]. - режим доступу до ресурсу : <http://www.unn.com.ua/ua/news/472346-b.kolesnikov-rozpoviv-pro-tri-osnovnih-klasteri-ukrayini/>

19. Гребешкова О.М. Кластерні форми організації бізнесу: економічний та надоекономічний аспекти / Гребешкова О.М., Михайленко О.Ф. // Формування ринкової економіки: наук. зб. Випуск 24. – К.: КНЕУ, 2010. – С. 316–324

20. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності. Статистичний збірник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2010/ZB262009Y10_3.pdf

21. Бережнюк А.О. Регіональна кластеризація/ А.О. Бережнюк//тези доповідей економічної наукової Інтернет-конференції [Електронний ресурс].- режим доступу до ресурсу:

http://www.economy-confer.com.ua/full_article/661/

22. В.В. Овчарук, О.О. Маслак, К.О. Дорошкевич. Конкурентоспроможність регіону в умовах кластеризації національної економіки. Сутність та інструментарій оцінювання. [Монографія]. – НУ «ЛП», 2014. – с. – 4-167.

23. Лебедєва Анна. Транскордонний кластер як одна з найперспективніших форм транскордонного співробітництва. [Електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу: <http://viem.edu.ua>